

(Ne)kooperativní hry

Tomáš Svoboda, svobodat@fel.cvut.cz

katedra kybernetiky, centrum strojového vnímání

2. října 2017

01

Vězňovo dilema

Představme si dva vězně, jejichž cílem je co nejvíce zkrátit dobu uvěznění. Spolu spáchali jeden zločin, např. přepadení. Policie dopadla pachatele blízko místa přepadení s kradeným zbožím a může je usvědčit z přechovávání kradeného zboží. Policie se snaží usvědčit alespoň jednoho ze obviněných z hlavního zločinu (předání), pro což není dostatek důkazů. Snaží se tedy přimět každého z obviněných, aby svědčil a udal z hlavního zločinu toho druhého. Každý z vězňů je vyslýchán zvlášť a nemohou spolu mluvit ani *před* ani *během* výslechu.

Podle čeho vězni rozhodují?

01

Vězňovo dilema

Představme si dva vězně, jejichž cílem je co nejvíce zkrátit dobu uvěznění. Spolu spáchali jeden zločin, např. přepadení. Policie dopadla pachatele blízko místa přepadení s kradeným zbožím a může je usvědčit z přechovávání kradeného zboží. Policie se snaží usvědčit alespoň jednoho ze obviněných z hlavního zločinu (předání), pro což není dostatek důkazů. Snaží se tedy přimět každého z obviněných, aby svědčil a udal z hlavního zločinu toho druhého. Každý z vězňů je vyslýchán zvlášť a nemohou spolu mluvit ani *před* ani *během* výslechu.

Podle čeho vězni rozhodují?

Kritéria pro rozhodnutí, z pohledu vězně A

- ▶ Pokud udám B a vězeň B udělá to samé, půjdeme oba do vězení na 3 roky. (oba se navzájem usvědčíme z hlavního zločinu)
- ▶ Pokud budu svědčit proti B a B proti mne ne (tedy vězně B podrazím), půjde on na 4 roky (za hlavní zločin, jediný vinník) a já na 1 rok (nižší trest jako odměna za usvědčení B). A naopak.
- ▶ Pokud budeme oba svorně mlčet, půjdeme oba pouze na 2 roky (trest za méně závažný zločin, pro který jsou důkazy).

Kritéria pro rozhodnutí, z pohledu vězně A

- ▶ Pokud udám B a vězeň B udělá to samé, půjdeme oba do vězení na 3 roky. (oba se navzájem usvědčíme z hlavního zločinu)
- ▶ Pokud budu svědčit proti B a B proti mne ne (tedy vězně B podrazím), půjde on na 4 roky (za hlavní zločin, jediný vinník) a já na 1 rok (nižší trest jako odměna za usvědčení B). A naopak.
- ▶ Pokud budeme oba svorně mlčet, půjdeme oba pouze na 2 roky (trest za méně závažný zločin, pro který jsou důkazy).

Kritéria pro rozhodnutí, z pohledu vězně A

- ▶ Pokud udám B a vězeň B udělá to samé, půjdeme oba do vězení na 3 roky. (oba se navzájem usvědčíme z hlavního zločinu)
- ▶ Pokud budu svědčit proti B a B proti mne ne (tedy vězně B podrazím), půjde on na 4 roky (za hlavní zločin, jediný vinník) a já na 1 rok (nižší trest jako odměna za usvědčení B). A naopak.
- ▶ Pokud budeme oba svorně mlčet, půjdeme oba pouze na 2 roky (trest za méně závažný zločin, pro který jsou důkazy).

Payoff matrix – matice zisků (a ztrát)

		vězeň B			
		svědčit		mlčet	
vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

čísllice označují roky vězení.

Optimální strategie?

Připomínám, že hráč neví jak bude hrát protivník, oba hrají současně a nemohou se domluvit předem.

		vězeň B			
		svědčit		mlčet	
vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Z pohledu vězně A

- ▶ když bude B svědčit, je pro mne lepší také ho udat $3 < 4$.
- ▶ když B nebude svědčit, je pro mne opět lepší ho udat (svědčit) $1 < 2$
- ▶ *Dominantní* strategie pro vězně A je tedy vždy svědčit/udat.
- ▶ Ovšem, kdyby se bývali mohli domluvit ... (celková doba věznění je nejmenší)
- ▶ ... a to je právě to *dilema*, o kterém hovoříme

01

Optimální strategie?

Připomínám, že hráč neví jak bude hrát protivník, oba hrají současně a nemohou se domluvit předem.

		vězeň B			
		svědčit		mlčet	
vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Z pohledu vězně A

- ▶ když bude B svědčit, je pro mne lepší také ho udat $3 < 4$.
- ▶ když B nebude svědčit, je pro mne opět lepší ho udat (svědčit) $1 < 2$
- ▶ *Dominantní* strategie pro vězně A je tedy vždy svědčit/udat.
- ▶ Ovšem, kdyby se bývali mohli domluvit ... (celková doba věznění je nejmenší)
- ▶ ... a to je právě to *dilema*, o kterém hovoříme

01

Optimální strategie?

Připomínám, že hráč neví jak bude hrát protivník, oba hrají současně a nemohou se domluvit předem.

		vězeň B			
		svědčit		mlčet	
vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Z pohledu vězně A

- ▶ když bude B svědčit, je pro mne lepší také ho udat $3 < 4$.
- ▶ když B nebude svědčit, je pro mne opět lepší ho udat (svědčit) $1 < 2$
- ▶ *Dominantní strategie pro vězně A je tedy vždy svědčit/udat.*
- ▶ *Ovšem, kdyby se bývali mohli domluvit ... (celková doba věznění je nejmenší)*
- ▶ *... a to je právě to *dilema*, o kterém hovoříme*

01

Optimální strategie?

Připomínám, že hráč neví jak bude hrát protivník, oba hrají současně a nemohou se domluvit předem.

		vězeň B			
		svědčit		mlčet	
vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Z pohledu vězně A

- ▶ když bude B svědčit, je pro mne lepší také ho udat $3 < 4$.
- ▶ když B nebude svědčit, je pro mne opět lepší ho udat (svědčit) $1 < 2$
- ▶ *Dominantní* strategie pro vězně A je tedy vždy svědčit/udat.
- ▶ Ovšem, kdyby se bývali mohli domluvit ... (celková doba věznění je nejmenší)
- ▶ ... a to je právě to *dilema*, o kterém hovoříme

01

Optimální strategie?

Připomínám, že hráč neví jak bude hrát protivník, oba hrají současně a nemohou se domluvit předem.

		vězeň B			
		svědčit		mlčet	
vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Z pohledu vězně A

- ▶ když bude B svědčit, je pro mne lepší také ho udat $3 < 4$.
- ▶ když B nebude svědčit, je pro mne opět lepší ho udat (svědčit) $1 < 2$
- ▶ *Dominantní* strategie pro vězně A je tedy vždy svědčit/udat.
- ▶ Ovšem, kdyby se bývali mohli domluvit ... (celková doba věznění je nejmenší)

▶ ... a to je právě to *dilema*, o kterém hovoříme

01

Optimální strategie?

Připomínám, že hráč neví jak bude hrát protivník, oba hrají současně a nemohou se domluvit předem.

		vězeň B			
		svědčit		mlčet	
vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Z pohledu vězně A

- ▶ když bude B svědčit, je pro mne lepší také ho udat $3 < 4$.
- ▶ když B nebude svědčit, je pro mne opět lepší ho udat (svědčit) $1 < 2$
- ▶ *Dominantní* strategie pro vězně A je tedy vždy svědčit/udat.
- ▶ Ovšem, kdyby se bývali mohli domluvit ... (celková doba věznění je nejmenší)
- ▶ ... a to je právě to *dilema*, o kterém hovoříme

01

Inzerovat nebo neinzerovat?

Čísla znamenají výtěžky firmy.

		Výrobce cigaret B			
		inzerovat		neinzerovat	
Výrobce cigaret A	inzerovat	30	30	50	20
	neinzerovat	20	50	40	40

01

Omezit produkci nebo neomezit?

Čísla znamenají výtěžky firmy.

		Firma B			
		omezit		neomezit	
Firma A	omezit	300	300	100	400
	neomezit	400	100	200	200

Snížit ceny nebo nesnížit?

Čísla znamenají výtěžky firmy.

		Firma B			
		snížit		nesnížit	
Firma A	snížit	90	90	80	110
	nesnížit	110	80	100	100

Kámen–nůžky–papír

dokážeme sestrojit matici?

01

Vězňovo dilema, obecný pohled: podvádět vs. nepodvádět

		Vězeň B			
		svědčit		mlčet	
Vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Podívejme se na hru ze *vzájemného* hlediska hráčů–vězňů. Svědčit vlastně znamená kolegu podvádět (*defect*). Naopak kolegiálně zapírat pak znamená nepodvádět, lze říci i spolupracovat (*cooperate*).

		vězeň B			
		podvádět		nepodvádět	
vězeň A	podvádět	3	3	1	4
	nepodvádět	4	1	2	2

Víme, že pro oba hráče je *racionální* volbou podvádět.
Skutečně vždy?

Vězňovo dilema, obecný pohled: podvádět vs. nepodvádět

		Vězeň B			
		svědčit		mlčet	
Vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Podívejme se na hru ze *vzájemného* hlediska hráčů–vězňů. Svědčit vlastně znamená kolegu podvádět (*defect*). Naopak kolegiálně zapírat pak znamená nepodvádět, lze říci i spolupracovat (*cooperate*).

		vězeň B			
		podvádět		nepodvádět	
vězeň A	podvádět	3	3	1	4
	nepodvádět	4	1	2	2

Víme, že pro oba hráče je *racionální* volbou podvádět.
Skutečně vždy?

Vězňovo dilema, obecný pohled: podvádět vs. nepodvádět

		Vězeň B			
		svědčit		mlčet	
Vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Podívejme se na hru ze *vzájemného* hlediska hráčů–vězňů. Svědčit vlastně znamená kolegu podvádět (*defect*). Naopak kolegiálně zapírat pak znamená nepodvádět, lze říci i spolupracovat (*cooperate*).

		vězeň B			
		podvádět		nepodvádět	
vězeň A	podvádět	3	3	1	4
	nepodvádět	4	1	2	2

Víme, že pro oba hráče je *racionální* volbou podvádět.

Skutečně vždy?

Věžňovo dilema, obecný pohled: podvádět vs. nepodvádět

		Vězeň B			
		svědčit		mlčet	
Vězeň A	svědčit	3	3	1	4
	mlčet	4	1	2	2

Podívejme se na hru ze *vzájemného* hlediska hráčů–vězňů. Svědčit vlastně znamená kolegu podvádět (*defect*). Naopak kolegiálně zapírat pak znamená nepodvádět, lze říci i spolupracovat (*cooperate*).

		vězeň B			
		podvádět		nepodvádět	
vězeň A	podvádět	3	3	1	4
	nepodvádět	4	1	2	2

Víme, že pro oba hráče je *racionální* volbou podvádět. Skutečně vždy?

Obecnější pohled na matici zisků

		hráč B			
		podvést		nepodvést	
hráč A	podvést	T	T	P	N
	nepodvést	N	P	O	O

- T Trest
- P Pokušení
- N Naivky odměna
- O Odměna

Předpokládejme teď, že cílem je maximalizace zisku a čísla vyjadřují peněžní odměny. Dokážeme odvodit podmínky na velikost T,P,N,O, aby platilo, že racionální volbou je podvést?
Pro jaké T,P,N,O nastává dilema?

01

Obecnější pohled na matici zisků

		hráč B			
		podvést		nepodvést	
hráč A	podvést	T	T	P	N
	nepodvést	N	P	O	O

- T Trest
- P Pokušení
- N Naivky odměna
- O Odměna

Předpokládejme teď, že cílem je maximalizace zisku a čísla vyjadřují peněžní odměny. Dokážeme odvodit podmínky na velikost T,P,N,O, aby platilo, že racionální volbou je podvést?

Pro jaké T,P,N,O nastává dilema?

01

Obecnější pohled na matici zisků

		hráč B			
		podvést		nepodvést	
hráč A	podvést	T	T	P	N
	nepodvést	N	P	O	O

- T Trest
- P Pokušení
- N Naivky odměna
- O Odměna

Předpokládejme teď, že cílem je maximalizace zisku a čísla vyjadřují peněžní odměny. Dokážeme odvodit podmínky na velikost T,P,N,O, aby platilo, že racionální volbou je podvést?
Pro jaké T,P,N,O nastává dilema?

01

ok, racionální je podvést. Jak to, že svět funguje?

Tak tato otázka herní teoretiky také dlouho trápila.

- ▶ spolupráce je mezi lidmi běžná
- ▶ proč spolupracovat, když to není racionální?
- ▶ vyplatí se zločin?
- ▶ spolupracují lidé jen tehdy, když se jim to vyplatí?

Toto je zásadní problém. Teorie her, je teorie, která modeluje¹ lidské chování. A hle, lidé se chovají způsobem, který teorii neodpovídá.

⇒ Teorie je špatná ???

---

¹Nalezení modelu znamená nalezení zjednodušené verze světa a univerzálního receptu.

ok, racionální je podvést. Jak to, že svět funguje?

Tak tato otázka herní teoretiky také dlouho trápila.

- ▶ spolupráce je mezi lidmi běžná
- ▶ proč spolupracovat, když to není racionální?
- ▶ vyplatí se zločin?
- ▶ spolupracují lidé jen tehdy, když se jim to vyplatí?

Toto je zásadní problém. Teorie her, je teorie, která modeluje¹ lidské chování. A hle, lidé se chovají způsobem, který teorii neodpovídá.

⇒ Teorie je špatná ???

---

¹Nalezení modelu znamená nalezení zjednodušené verze světa a univerzálního receptu.

ok, racionální je podvést. Jak to, že svět funguje?

Tak tato otázka herní teoretiky také dlouho trápila.

- ▶ spolupráce je mezi lidmi běžná
- ▶ proč spolupracovat, když to není racionální?
- ▶ vyplatí se zločin?
- ▶ spolupracují lidé jen tehdy, když se jim to vyplatí?

Toto je zásadní problém. Teorie her, je teorie, která modeluje¹ lidské chování. A hle, lidé se chovají způsobem, který teorii neodpovídá.

⇒ Teorie je špatná ???

---

¹Nalezení modelu znamená nalezení zjednodušené verze světa a univerzálního receptu.

ok, racionální je podvést. Jak to, že svět funguje?

Tak tato otázka herní teoretiky také dlouho trápila.

- ▶ spolupráce je mezi lidmi běžná
- ▶ proč spolupracovat, když to není racionální?
- ▶ vyplatí se zločin?
- ▶ spolupracují lidé jen tehdy, když se jim to vyplatí?

Toto je zásadní problém. Teorie her, je teorie, která modeluje¹ lidské chování. A hle, lidé se chovají způsobem, který teorii neodpovídá.

⇒ Teorie je špatná ???

---

¹Nalezení modelu znamená nalezení zjednodušené verze světa a univerzálního receptu.

ok, racionální je podvést. Jak to, že svět funguje?

Tak tato otázka herní teoretiky také dlouho trápila.

- ▶ spolupráce je mezi lidmi běžná
- ▶ proč spolupracovat, když to není racionální?
- ▶ vyplatí se zločin?
- ▶ spolupracují lidé jen tehdy, když se jim to vyplatí?

Toto je zásadní problém. Teorie her, je teorie, která modeluje¹ lidské chování. A hle, lidé se chovají způsobem, který teorii neodpovídá.

⇒ Teorie je špatná ???

---

¹Nalezení modelu znamená nalezení zjednodušené verze světa a univerzálního receptu.

V životě se obvykle nehrají *jednokolové* hry

- ▶ zkusím začít kooperovat, třeba bude také?
- ▶ zapomenu někdy na jeho podvod?
- ▶ jsou rozhodnutí protivníka jen racionální?
- ▶ ...

Více v knihách [1], [2].

Základní termíny

hráči (players) dělají rozhodnutí

strategie (strategy) chování hráčů

zisk (užitek, payoff) výstup, následek rozhodnutí

dominantní strategie nejlepší strategie pro hráče, bez ohledu na strategii protivníka

Co na závěr?

Let's play!

01

References

Ken Binmore.

Teorie her.

Dokořán a Argo, 2014.

překlad Ondrej Majer.

Matt Ridley.

The Origins of Virtue, Human Instincts and the Evolution of Cooperation.

Viking (Penguin Books), 1998.

Also in Czech, Původ ctnosti, Portál 2010.